

Tot ver in de zeventiende eeuw was Latijn de taal der wetenschap.

Simon Stevin introduceerde het Nederlands als wetenschappelijke taal. Omdat voor veel begrippen nog geen Nederlands woord bestond, bedacht hij zelf nieuwe woorden.

Wisconst

Klaas Pieter Hart

In de meeste talen wordt vrijwel hetzelfde woord voor wiskunde gebruikt: mathematics, mathématique, Mathematik, matematikk.

Al die woorden komen van het Griekse woord voor wiskunde: *μαθηματική*. Het feit dat wij over *wiskunde* spreken hebben we voor een groot deel te danken aan Simon Stevin, geboren te Brugge in 1548. Stevin vond het Nederlands heel geschikt om wetenschap in te bedrijven. Hij spande zich in om voor zoveel mogelijk termen passende Nederlandse woorden te vinden. Het woord 'wisconst' was in zijn tijd (eind 16e eeuw, begin 17e eeuw) al in gebruik. Stevin voegde daar vele andere woorden aan toe, zoals brantsne, everedich, houckmaet, keghelsne, lanckrondt, meetconst, noemer, scherp-houck, stomphouck en 'werf'.

Zeker weten

'Wisconst' betekent 'wiskunde' en het 'wis' in wisconst betekent 'zeker' – denk aan de uitdrukking wis en waarachtig. Wiskunde is de kunst van het zeker weten en dat zeker weten doen we door elke bewering te bewijzen. Ook sommige andere woorden herkennen we onmiddellijk: 'everedich' is nu 'evenredig' en 'keghelsne', 'meetconst', 'noemer', 'scherp-houck' en 'stomphouck' kennen we – in een ietwat andere spelling – nog steeds.

Driewerf

Andere woorden zijn raadselachtiger; die hebben zich blijkbaar niet staande kunnen houden. Zo was 'brantsne' een ander woord voor parabool. Eigenlijk wel een mooi woord, want door in een parabolische spiegel zonlicht in te laten vallen kun je de zonnehitte concentreren in het brandpunt van de parabool.

De betekenis van 'lanckrondt' wordt duidelijk als je er iets langer naar kijkt: lang en rond, dat beschrijft een ellips. Het woord 'werf' is lastiger. Maar door aan een woord als driewerf te denken, dat 'drie keer' betekent, zien we dat werf gewoon 'keer' of 'maal' betekent. Het woord maal betekende vroeger 'gedeeld door': Stevin vertaalde het Latijnse woord 'quotiens' (gedeeld door) met 'mael' of 'soomenichmael'. Simon Stevin gebruikte 'houckmaet' voor de sinus van de hoek; dat is een beetje dubbelzinnig, omdat het ook op de grootte van de hoek zou kunnen slaan.

Simon Stevin heeft niet alleen in de wiskunde Nederlandse woorden ingevoerd; het woord scheikunde komt bijvoorbeeld ook bij hem vandaan: 'stofscheyding'. ◀